

УДК 375 (477.4)«1921/1939»

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2025.2.4>

**Надія БІЛИК**

кандидат історичних наук, доцент, докторант кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,  
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46027 ([nadia-biluk@ukr.net](mailto:nadia-biluk@ukr.net))

**Nadiia BILYK**

PhD in History, Associate Professor, doctoral student at the Department of History of Ukraine, Archaeology, and Special Branches of Historical Sciences

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,  
M. Kryvonis, 2, Ternopil, Ukraine, 46027 ([nadia-biluk@ukr.net](mailto:nadia-biluk@ukr.net))

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3166-7433>

**ІСТОРІЯ ТЕРНОПОЛЯ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ  
В РЕЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДОСЛІДНИЦІ ЛЮБОМИРИ БОЙЦУН**

**Анотація.** Метою статті є аналіз історії Тернополя міжвоєнного періоду в рецепції української дослідниці Любомири Бойцун (1945–2015). **Методологія дослідження** ґрунтується на принципах історизму та міждисциплінарного підходу; у роботі застосовано історико-генетичний, історико-типологічний та історико-системний методи, а також методи джерелознавчої критики й контент-аналізу.

**Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше проаналізовано структуру та зміст книги Л. Бойцун «Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки» в контексті історії міжвоєнного періоду. У результаті проведеного дослідження зроблено **висновки**. Книга Л. Бойцун – це узагальнення багаторічної роботи дослідниці над проектом про історію Тернополя від часу виникнення до сьогодення, приклад збереження історичної пам'яті. У виданні висвітлено багатогранне життя галицького міста через історію вулиць і визначних будівель. Нариси про українську, польську та єврейську національні спільноти, про осередки інтелектуального й культурного життя містять багато фактів і подій з побуту містян у міжвоєнний період. Установлено, що праця Л. Бойцун відобразила різноманітні аспекти соціокультурного життя міста Тернополя в період Другої Речі Посполитої, донині вона залишається унікальним джерелом знань з низки тем. Дослідниця відіграла важливу роль у формуванні позитивного образу Тернополя та його мешканців.

**Ключові слова:** Друга Річ Посполита, зміст, історія, книга, Любомира Бойцун, міжвоєнний період, рецепція, структура, Тернопіль, «Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки».

**THE HISTORY OF TERNOPIL IN THE INTERWAR PERIOD AS RECEIVED BY THE  
UKRAINIAN RESEARCHER LUBOMYRA BOYTSUN**

**Abstract.** This paper analyses the history of Ternopil during the interwar period as perceived by the Ukrainian researcher Lubomyra Boytsun (1945–2015). **The research methodology** is based on the principles of historicism and an interdisciplinary approach, employing historical-genetic, historical-typological, and historical-systemic methods, as well as methods of source criticism and content analysis. **The scientific novelty** of the study lies in the fact that, for the first time, the structure and content of L. Boytsun's book "Ternopil in the Flow of Years: Historical and Local History Sketches" has been analysed in the context of the history of the interwar period. The following conclusions have been made as a **result** of the study. L. Boytsun's book summarises the researcher's many years of work on a project about the history of Ternopil, from its origins to the present day. It is an excellent example of historical memory preservation. The publication sheds light on the multifaceted life of the Galician city by exploring the history of its streets and notable buildings. The essays on the Ukrainian, Polish and Jewish national communities, and centres of intellectual and cultural life, contain a wealth of facts and events from the everyday lives of city residents during the interwar period. It has

been established that Boytsun's work reflects various aspects of the socio-cultural life of Ternopil during the Second Polish Republic, and it remains a unique source of knowledge on a number of topics till nowadays. The researcher has played an important role in presenting a positive image of the city and its inhabitants.

**Key words:** the Second Polish Republic, content, history, book, Lubomyra Boytsun, interwar period, perceived, structure, Ternopil, "Ternopil in the Flow of Years: Historical and Local History Sketches".

**Постановка проблеми.** В історичній регіоналістиці ХХ–ХХІ ст. вирізняються дослідження міських соціокультурних ландшафтів. У кожного міста є минуле та сучасне, втрачена й збережена культурна спадщина, визначні постаті, місцеві традиції тощо. Неповторна аура міста сприяє осмисленню його унікальності багатьма поколіннями дослідників. Після здобуття незалежності України опубліковано низку науково-популярних студій про міста Східної Галичини. Серед українських дослідників історії міста Тернополя [1–5], інтелектуальний спадок яких актуальний і сьогодні, вирізняється архівістка та краєзнавиця Любомира Бойцун (1945–2015). Їй належить фундаментальне видання «Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки» (2003) [6], у якому висвітлено багатогранне життя галицького міста через історію вулиць і визначних будівель, діяльність громадсько-просвітніх товариств, закладів освіти та культури. Ця книга проілюстрована давніми поштовими листівками та світлинами, які репрезентують минуле й сьогодення міста.

**Метою статті** є аналіз історії Тернополя міжвоєнного періоду в рецепції української дослідниці Любомири Бойцун (1945–2015). Об'єктом дослідження є видання «Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки» (2003), у якому узагальнено багаторічні студії архівістки та краєзнавиці про її рідне місто. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що праця Л. Бойцун не була предметом окремого вивчення, уперше проаналізовано структуру та зміст книги в контексті окресленого періоду.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Любомира Степанівна Бойцун народилася 21 квітня 1945 р. в Тернополі в родині міщан. Зі спогадів дослідниці відомо, що її дитинство припало на складні післявоєнні роки [7]. Сім'я Бойцун була незаможною. Батько мав бондарну майстерню, мати працювала на фабриці цигаркових гільз «Калина». Л. Бойцун була тернополянкою в четвертому поколінні, батьки ідентифікували себе українцями та греко-католиками. «Бабця по татовій лінії була полькою» [8], це зумовило знання дослідницею польської мови.

Після закінчення філологічного факультету Чернівецького університету (1968) Л. Бойцун упродовж багатьох років працювала науковою співробітницею в Державному архіві Тернопільської області. Зацікавлення краєзнавчими студіями загалом та минулим Тернополя зокрема було пов'язане з її участю в підготовці до друку енциклопедичного видання «Історія міст і сіл Української РСР» у 70-х рр. ХХ ст. Це була перша фундаментальна історична праця, кожний том якої висвітлював історію населених пунктів окремих областей України, зокрема Тернопільської. Важливе місце в збиранні матеріалів для написання нарисів про міста й села належали державним архівам. Дослідниця працювала з документами спецфондів, її завданням було звир'яти важливі дати та прізвища [8].

Варто зазначити, що том 20 «Історії міст і сіл Української РСР. Тернопільська область» (1973) [9] містив розповідь про Тернопіль із характерним для марксистсько-ленінського дискурсу наголосом на пожовтневій історії, соціально-класових і соціально-економічних характеристиках тощо. Текст нариса «Тернопіль під владою буржуазно-поміщицької Польщі», присвячений 1921–1939 рр., був заідеологізований. У радянський період писати об'єктивну історію було неможливо.

Після здобуття незалежності України Л. Бойцун була депутаткою Тернопільської міської ради першого демократичного скликання (1990–1994), входила до складу комісії

з перейменування вулиць Тернополя як фахівець з минулого міста. У 2000 р. опубліковано впорядкований нею календар «Тернопіль історичний». Водночас краєзнавиця працювала над популярним нарисом про Тернопіль, який, за словами авторки, був готовий до публікації в 2001 р. [8].

Фундаментальне видання Л. Бойцун «Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки» [6] вийшло друком у тернопільському видавництві «Джура» у 2003 р. і відразу стало популярним. Читачів приваблювало вдале поєднання тексту з ілюстраціями. Над створенням книги дослідниця працювала понад десять років, відсканувала сотні старих фотографій і поштових листівок. Працюючи для преси, авторка поступово віднайшла свій стиль викладу матеріалу, для неї було важливе «поєднання фактажу, щоб було читабельне» [8]. Варто зауважити, що текст дослідження подано без посилань на літературу чи архівні фонди. Так, працю Л. Бойцун варто зарахувати до науково-популярних видань для широкого загалу читачів. Про це свідчить і підзаголовок книги – «Історико-краєзнавчі замальовки».

Дослідник історичної урбаністики Я. Верменич слушно зауважив: «Багато в чому інтерес людини до міста і його історії живиться емоціями, особливо, коли йдеться про “малу батьківщину”» [10, с. 7]. Це твердження актуальне й для Л. Бойцун, у пам’яті якої укорінилися спогади батьків про минуле Тернополя, зокрема про міжвоєнний період. У 30-ті роки ХХ ст. Тернопіль мав вигляд провінційного містечка, «але не без свого обличчя, своєї аури, своїх людей, з думкою яких рахувалися» [8]. У процесі роботи над книгою дослідниця за старими фотографіями ідентифікувала будинки, які збереглися в місті з часів Другої Речі Посполитої. На її думку, «за Польщі» було шанобливе ставлення до старих споруд, під час реконструкції зберігали історичний характер забудови.

Основним джерелом у роботі Л. Бойцун стали фонди державних архівів, музеїв і бібліотек України, зокрема міст Тернополя та Львова. Досліджуючи фонди Державного архіву Тернопільської області, наукова співробітниця опрацювала документи про рідне місто та його мешканців. Наприклад, у контексті вивчення міжвоєнного періоду цінна інформація містилася у фонді 231 «Тернопільське воєводське управління». Також серед джерел краєзнавчих студій Л. Бойцун були праці українських і польських учених про Тернопіль, путівники, польська та українська періодика, церковні книги, спогади містян, видання української діаспори, зокрема регіональні історично-мемуарні збірники «Шляхами Золотого Поділля» [11], поштові листівки з видами Тернополя, фотографії з родинних альбомів та архіву авторки тощо.

Перший нарис під назвою «У нестримному леті літ» у книзі Л. Бойцун присвячено історії виникнення міста та важливим періодам його розвитку. Щодо генези авторка зазначила: «Міста як люди, мають свою біографію. Перший запис у життєписі Тернополя – 15 квітня 1540 р.» [6, с. 10]. Право на будівництво замку було надане коронному гетьману Яну Амору Тарновському за військові заслуги, тому «вважають, що назва [міста] пов’язана з його іменем». На думку краєзнавиці, «назви “Тернове поле”, “Тернополе”, “Тернопіль” співзвучні з прізвиськом засновника. Слово “терен” польською звучить “тарн”. Польські джерела також засвідчують, що місто було засноване як “Тернополе”. На численних поштових листівках з видами міста кінця ХІХ – початку ХХ ст. з написами українською, польською і німецькою мовами, читаємо “Тернопіль” і “Тарнопіль”» [6, с. 10]. У своєму дослідженні краєзнавиця вживає лише топонім Тернопіль.

Книга Л. Бойцун про давній Тернопіль містить окремі нариси про Старий і Новий замки та головні вулиці міста (Перля, 3 Мая, Святоіванівська, Камінна, Адама Міцкевича, Пасаж Адлера, о. Степана Качали, Стрілецька, Залізнична, Смиковецька та ін.). Водночас оповіді присвячено визначним архітектурним пам’яткам: церквам Воздвиження Чесного Хреста,

Різдва Христового й Успіння Пречистої Діви Марії; Домініканському, Парафіяльному та Єзуїтському костелам; будинку Міщанського братства; синагозі; ратуші тощо. Також висвітлено історію тернопільських гімназій і шкіл. Як об'єкти ландшафтної спадщини описано міський парк і тернопільський став з річкою Серет.

Краєзнавчі студії Любомири Бойцун – цінне джерело до вивчення історії міста в період Другої Речі Посполитої. За умовами Ризького мирного договору 1921 р. західноукраїнські землі ввійшли до складу Польської держави. У вересні 1921 р. польська влада на теренах Східної Галичини утворила Тарнопільське воєводство (пол. *Województwo Tarnopolskie*), до складу якого входило 17 повітів. Упродовж 1921–1939 рр. місто Тарнополь (пол. *Tarnopol*) було адміністративним (воєводський і повітовим) центром краю.

У книзі Л. Бойцун серед оригінальних документів поміщено плани міста Тернополя, які надруковано в 1925 та 1931 роках. Завдяки їм можна побачити, як розвивалося й змінювалося місто, як розширювалися його межі, виникали нові вулиці. План міста в 1925 р. був опрацьований і виданий технічним бюро архітектора Макса Шафкопфа [6, с. 372–373]. На карті позначено 70 основних об'єктів міста [6, с. 374], зокрема адміністративні споруди: 1) Магістрат; 2) Воєводське управління I (розташовувалося на вулиці 29 листопада – *Н. Б.*); 3) Воєводське управління II, філія (розташовувалося на вулиці Б. Хороброго – *Н. Б.*); 4) Староство; 5) Податкове управління і скарбова інспекція. Водночас на карті виділено суди, казарми, костели, церкви, гімназії, школи, бурси, шпиталі, аптеки, захоронки, готелі, банки, лазні, пам'ятники, польські й українські товариства. Також на карту нанесено 5 (I, II, III, IV, V) дільниць міста станом на листопад 1925 р.

План міста в 1931 р. опрацював гімназійний учитель Юзеф Галічер [6, с. 376–377]. Ця карта-схема була видана Подільським туристично-краєзнавчим товариством з нагоди відкриття воєводської і регіональної сільськогосподарської виставки 1931 р. У книзі Л. Бойцун подано список понад ста вулиць за українською абеткою [6, с. 378]. Відповідно до цієї карти, виділено 48 громадських будівель міста [6, с. 379], зокрема Воєводське управління на вулиці 29 листопада. Її назвали на честь польського повстання 1863 р. Дослідниця описує історію споруди, де з 1 вересня 1921 р. «розміщувалось воєводське управління – адміністративний орган, що відав усіма сферами життєдіяльності» Тарнопільського воєводства [6, с. 69]. Нині в будинку на сучасній вулиці Листопадовій, 4, розташована прокуратура області.

Любомира Бойцун реконструювала план Тернополя, яке того часу поділялося на дві частини – Старе та Нове місто. Старе місто «сягало від залізничного вокзалу на сході до замку на заході, і від Микулинецького передмістя на півдні до Заруддя на півночі. У кінці 20-х рр. XX ст. у місті було 110 вулиць, міський парк площею 71 812 квадратних метрів. 30 719 міщан заселяли шість дільниць. Стара частина увійшла здебільшого до другої, четвертої і п'ятої дільниць. Це, зокрема, тодішні площі Домініканська, Собеського, Казимирівська, вулиця Руська, Валова, Міцкевича, 3 Мая, Багата, Ринок, Малий Ринок, Конарського, 29 листопада, Замкова, Старошпитальна і район залізничного вокзалу. Тут проживали заможні тернополяни. Північно-східну околицю (перша і третя дільниці) і Підзамче заселяли рільники, ремісники, купці, власники невеликих крамниць, заробітчани. Шоста дільниця утворилася після приєднання в грудні 1925 р. передмістя Загребелля, яке тривалий час було самостійною гміною. Новий Світ як новий міський масив почав формуватися на початку тридцятих років XX ст. Офіційно приєднався до міста з 1 січня 1937 р. А назва ця виникла, коли на слуху в усіх була еміграція в далеку Америку – “Новий світ”» [6, с. 13].

Візитівкою міста був Старий замок, який із середини XIX ст. до 1939 р. використовували як казарми. Новий замок відігравав роль суспільно-культурного осередку, де відбувалися концерти, театральні вистави, вибори тощо. «У відбудованій у 1931 р. споруді розмістилися різні

урядові установи. Знайшлося тут місце і для Подільського регіонального музею та бібліотеки наукової фундації ім. Боберського» [6, с. 31]. Нарис проілюстровано зображеннями замків і вхідної брами на світлинах 30-х рр. XX ст.

Незважаючи на трагічні події Першої світової війни, у місті збереглися унікальні пам'ятки архітектури, що свідчили про тісне переплетення трьох культур в історії міста – української, польської, єврейської. Пієтизм Л. Бойцун до християнських здобутків проявився в змалюванні давніх костелів і церков, які характеризували глибоку духовність містян та оригінальність сакральної культури Тернополя. Розповіді про споруди проілюстровано чисельними «старими поштівками», серед яких вирізняється панорамний «Вид міста з боку Серету і загребельсько-петриківських лугів» [6, с. 39].

У центрі міста височів Домініканський костел (1749–1779 рр.) у стилі бароко за проектом архітектора Августа Мощинського, розпис інтер'єру здійснив художник Станіслав Строїнський. За словами Л. Бойцун, храм вражав своїми фресками, вівтарями, скульптурами [6, с. 80–81]. У міжвоєнний період польська влада спричинилася до появи нових об'єктів історії та культури. Так, 11 листопада 1935 р. на площі Собеського було відкрито перший у Другій Речі Посполитій пам'ятник маршалу Юзефу Пілсудському. Його автором був скульптор Аполлінарій Гловінський. Монумент було приурочено історичній події: «21 березня 1921 р. на цьому майдані вітали главу міжвоєнної Польщі Юзефа Пілсудського. Відправлялась польова Служба Божа, освячувались військові прапори. Пілсудський вручав бойові нагороди» [6, с. 65–66].

«Окрасою Тернополя», на переконання Л. Бойцун, був Парафіяльний костел на розі вулиць Руської і Міцкевича, збудований у неоготичному стилі за проектом архітектора Тадеуша Мар'яна Тальовського в 1908 р. Краєзнавиця детально описала оздоблення храму (вітражі, різьблений головний вівтар, мармурові статуї, 62-метрову вежу), навела факти про жертводавців. Після руйнувань у часи Першої світової війни храм було відновлено, у 1933 р. освячено головний вівтар. Оригінальна споруда надихнула фотомитців із різних міст Польської держави на створення світлин і поштівок. Також дослідниця відзначила діяльність римо-католицького парафіяльного уряду на вулиці Руській, де «містилися польські товариства релігійно-добродійного спрямування. Тернопільська римо-католицька парафія носила ім'я Пресвятої Діви Марії Неустанної Помочі. При ній існувала безвідсоткова позичкова каса, зареєстрована як добровільне товариство 13 квітня 1937 р.» [6, с. 131].

За словами краєзнавиці, «найзатишнішим» був найменший Єзуїтський костел, що виконував роль парафії для передмістя за Рудкою, він розташовувався на вулиці Петра Скарги [6, с. 288]. Споруджено храм у романському стилі за проектом архітектора Діонізія Кричковського й освячено в 1901 р. Дослідниця описала внутрішнє оздоблення костелу, унікальні скульптури тощо. Згадала про повернення в 1927 р. книг із книгозбірні отців єзуїтів, що були викрадені російським військом у 1915 р. [6, с. 289].

У період Польської Республіки в місті діяли греко-католицькі храми. Їх історію від XVII ст. подано на основі архівних документів і переказів. Зокрема, виокремлено роль церкви Різдва Христового (Середньої) в житті української громади. На думку дослідниці, її сучасний архітектурний вигляд остаточно сформувався після реконструкції в 1936–1937 рр., тоді «змінити форму головного купола та іконостасу, розписали інтер'єри» [6, с. 120]. У церкві щонеділі співав хор (під керівництвом Степана Шутовського), який брав участь у Шевченківських святах. До храму приходили представники місцевої влади та військові на проповіді довголітнього пароха о. Володимира Громницького, який «усією душею служив Богові й українській справі» [6, с. 123]. У книзі Л. Бойцун пам'ять про священника увічнена в світлинах з його похорону в 1938 р.

У духовній культурі міста шанувалася традиція Успенського відпусту, пов'язана з греко-католицької церквою Успіння Пресвятої Діви Марії (Монастирською), яку підтримував Митрополит Андрей Шептицький. «У 1935-му на відпуст приїздив єпископ Микола Чарнецький» [6, с. 136]. Дослідниця, спираючись на спогади містян, описала реколекції, які приваблювали тисячі прочан у міжвоєнний період. Підтвердження цьому – фотографії, віднайдені дослідницею в архівах і музеях; чимало ілюстрацій опубліковано вперше.

Акцент авторки на містобудівній спадщині не випадковий, оскільки кожна зі споруд була важливим «штрихом в архітектурному обличчі» міста в міжвоєнний період. Руйнація вулиць під час Другої світової війни, знищення радянською владою Парафіяльного і Єзуїтського костелів, Монастирської церкви та багатьох будинків повністю змінили міський ландшафт. Мета краєзнавчої студії Л. Бойцун – показати втрачений Тернопіль.

Основна увага дослідниці зосереджена на ключових аспектах соціокультурного життя містян у міжвоєнний період. Репрезентуючи здобутки української, польської та єврейської громад, показовим став добір постатей. Об'єктами вивчення були різноманітні товариства та фундації, гімназії та школи. Наприклад, характеризуючи життя української громади, дослідниця виокремила діяльність «Фундації князя Костянтина Острозького», «Товариства охорони дітей і опіки над молоддю», «Українського фотографічного товариства», «Рідної школи» «Міщанського братства», Товариства «Просвіта», «Молодої громади», «Української бесіди» та ін. Їхнім завданням був захист українців від асиміляції.

Окремий нарис у книзі присвячено будинку «Міщанського братства» як культурного центру міста. Невипадково зародком організації був чоловічий хор. Авторка наводить численні факти про багатогранність діяльності осередку. У приміщенні на вулиці Острозького в 1930-х рр. відбувалися театральні вистави та концерти, добродійні ярмарки, діяв драматичний гурток, було відкрито бібліотеку і створено оркестр. У залах проводили вечорниці та чайні вечори, Шевченківські концерти, які, за словами Л. Бойцун, були популярними серед молоді. Серед патріотичних заходів авторка виділила ювілеї української державності (УНР і ЗУНР), виступи Василя Барвінського, Соломії Крушельницької та Богдана Лепкого, концерти на честь Лесі Українки та Володимира Громницького. Як наголосила дослідниця, «це не сподобалось офіційній польській владі», згодом «служувало причиною ліквідації товариства як націоналістичного» в 1939 р. [6, с. 152].

У краєзнавчій праці Л. Бойцун змістовні нариси присвячено окремим вулицям міста. Так, історію єврейської громади пов'язано з вулицею Перля. Серед основних здобутків благодійної діяльності Йосифа Перля краєзнавиця виокремила створення фундації, будівництво синагоги, заснування школи для єврейських дітей, друкарні тощо. Старий ринок був центром торгівлі та містив магістрат Тернополя. Вулиці 3 Мая, Міцкевича та Пасаж Адлера вирізнялися кав'ярнями і крамницями, на «престижних вулицях» розміщувалися адміністративні споруди, готелі, кінотеатри, фотоательє, кам'яниці товариства «Просвіта» тощо. Про архітектуру довоєнного Тернополя дає уявлення вулиця Залізнична, яка в 1927 р. була названа на честь Ю. Пілсудського, та вулиця Руська, яку раніше називали іменем Яна Тарновського. У контексті окремих будівель авторка наводить численні факти, що свідчать про активне громадське життя в міжвоєнний період. Її розповіді доповнено світлинами того часу.

Дослідниця на основі архівних джерел обґрунтувала важливість освіти для польської та української спільнот. Історія навчальних закладів міста, зокрема гімназій, була об'єктом окремого вивчення в книзі краєзнавиці. У міжвоєнний період у Тернополі працювали державні польські гімназії, які мали імена польських письменників В. Поля та Ю. Словацького. Також діяла приватна жіноча гімназія, названа на честь М. Конопніцької. «Спроби відкрити українську державну гімназію тривалий час наражалися на відкритий опір поляків» [6, с. 194].

Важливу роль у її створенні відіграв О. Барвінський. За Другої Речі Посполитої польська мова була обов'язковим предметом для вивчення в закладі. У 1930 р. під час проведення пацифікації українську гімназію закрили, у її приміщенні почала діяти польська державна гімназія для дівчат ім. Ю. Пілсудського. Також діяли приватні польські школи.

Окремий нарис присвячено діяльності приватної гімназії для дівчат, створеної в 1921 р. за сприяння Українського педагогічного товариства «Рідна школа». У 1931 р. її перетворено на мішану школу гуманітарного типу. При закладі діяли гуртки, хор, читальня, товариство «Пласт» тощо. Як зазначила дослідниця, «В умовах посилення ополячення гімназія “Рідної школи” була осередком патріотичного виховання української молоді» [6, с. 263].

Щодо діяльності міського самоврядування Л. Бойцун наголосила: «У початковий період міжвоєнної Польщі (1920–1929 рр.) життям міста керував призначуваний вищою владою комісар. Під час комісарського правління рада не діяла. У 1936 р. магістрати перейменовані в міські управління» [6, с. 233]. У міжвоєнний період адміністративну владу представляли комісари: Володимир Ленкевич (1920–1925 рр.), Казимир Яворчинський (1926–1927 рр.), Віктор Новаківський (1928 р.), Казимир Голінський (01.01.1929 р. – серпень 1929 р.), Станіслав Седлецький (серпень 1929 р. – грудень 1929 р.). Упродовж 1930–1934 рр. бургомістром був Володимир Ленкевич, у 1934–1939 рр. – Станіслав Відацький [6, с. 234]. «Із захистом інтересів міжвоєнної Польщі пов'язана діяльність її офіційних органів – повітового староства, прокуратури і суду» [6, с. 227]. За антиурядову діяльність конфіскували окремі числа українських газет, книги, забороняли діяльність громадських організацій. Загалом, дослідниця підсумовує, що «міжвоєнна Польща ревно оберігала свої державні інтереси» [6, с. 227].

Для зручності користування в кінці книги подано не лише іменний, а й предметно-тематичний покажчик, де узагальнено інформацію про навчальні заклади, політичні партії, кооперативні організації, страхові товариства, театри, кінотеатри, фотосалони, фундації, музеї, часописи тощо.

**Висновки.** Книга Любомири Бойцун «Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки» – це узагальнення багаторічної роботи дослідниці над проєктом про історію Тернополя від часу виникнення до сьогодення, приклад збереження історичної пам'яті. У виданні висвітлено багатогранне життя галицького міста через історію вулиць і визначних будівель. Нариси про українську, польську і єврейську національні спільноти, про осередки інтелектуального та культурного життя містять багато фактів і подій з побуту містян у часи Другої Речі Посполитої. Унікальні давні світлини та вирізки з газет міжвоєнного періоду, якими проілюстровано краєзнавчу студію, свідчать не лише про духовні та матеріальні надбання міста, а й про людей, які жили, працювали і творили в Тернополі.

### Література

1. Дуда І. Тернопіль. 1540–1944. Історико-краєзнавча хроніка. Частина І. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 296 с.
2. Гаврилюк О., Крочак І., Петровський О. Тернопіль: сторінки минулого і сьогодення. Тернопіль : Астон, 2010. 120 с.; іл.
3. Тернопіль / Ternopol: історія міста / О. Петровський, О. Гаврилюк, В. Окаринський, І. Крочак. Тернопіль : Астон, 2010. 216 с.; іл.
4. Тернопіль, Ternopil, Ternopol: історичні нариси / упор. У. Гуглевич-Ванчура. Тернопіль : Джура, 2016. 191 с.
5. Окаринський В. Тернопіль: місто, люди, історія (від давнини до 1991 року). Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. 512 с.; іл.
6. Бойцун Л. Тернопіль у плині літ. Історико-краєзнавчі замальовки. Тернопіль : Джура, 2003. 392 с.

7. Дитинство Тернополя. Спомини бабці Кавунихи / уклад. Т. Циклиняк; оповідачка Л. Бойцун. Тернопіль : Крок, 2019. 230 с. : іл.
8. Любомира Бойцун про давній Тернопіль (2.02.2014). URL: [https://www.youtube.com/watch?v=T51EItIDM0&list=PLxI9jNMUYtOkxzR7lY2eqeUDlBEhyvKM\\_&index=1](https://www.youtube.com/watch?v=T51EItIDM0&list=PLxI9jNMUYtOkxzR7lY2eqeUDlBEhyvKM_&index=1)
9. Історія міст і сіл Української РСР. Тернопільська область. Т. 20. Київ : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973. 638 с.
10. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. 306 с.
11. Шляхами Золотого Поділля. Наукове товариство ім. Шевченка. Філадельфія : [б. в.], 1983. Т. 3: регіон. іст.- мемуар. зб. Тернопільщини. 846 с.

### References

1. Duda, I. (2010). Ternopil. 1540–1944. Istoryko-kraieznavcha khronika [Ternopil. 1540–1944. Historical and Local History chronicle]. Chastyna I. Ternopil: Vydavnytstvo Navchalna knyha – Bohdan. 296 s. [in Ukrainian].
2. Havryliuk, O., Krochak, I., Petrovskyi, O. (2010). Ternopil: storinky mynuloho i sohodennia [Ternopil: pages of the past and present]. Ternopil : Aston. 120 s.; il. [in Ukrainian].
3. Ternopil / Tarnopol: istoriia mista. (2010). [Ternopil / Tarnopol: history of the city] / O. Petrovskyi, O. Havryliuk, V. Okarynskyi, I. Krochak. Ternopil : Aston. 216 s.; il. [in Ukrainian].
4. Ternopil, Ternopil, Tarnopol: istorychni narysy (2016). [Ternopil, Ternopil, Tarnopol: historical essays] / upor. U. Guglevych-Vanchura. Ternopil : Dzhura, 2016. 191 s. [in Ukrainian].
5. Okarynskyi, V. (2017). Ternopil: misto, liudy, istoriia (vid davnyny do 1991 roku) [Ternopil: city, people, history (from antiquity to 1991)]. Ternopil. 512 s. [in Ukrainian].
6. Boitsun, L. (2003). Ternopil u plyni lit. Istoryko-kraieznavchi zamaliovky [Ternopil in the Flow of Years: Historical and Local History Sketches]. Ternopil: Dzhura. 392 s. [in Ukrainian].
7. Dytynstvo Ternopolia. Spomyny babsi Kavunyky. (2019). [Childhood of Ternopil. Grandmother Kavunyky's memories] / uklad. T. Tsyklyniak; opovidachka L. Boitsun. Ternopil : Krok. 230 s. : il. [in Ukrainian].
8. Liubomyra Boitsun pro davnii Ternopil [Lubomyra Boytsun about ancient Ternopil] (2.02.2014). Retrieved from: [https://www.youtube.com/watch?v=T51EItIDM0&list=PLxI9jNMUYtOkxzR7lY2eqeUDlBEhyvKM\\_&index=1](https://www.youtube.com/watch?v=T51EItIDM0&list=PLxI9jNMUYtOkxzR7lY2eqeUDlBEhyvKM_&index=1). [in Ukrainian].
9. Istoriiia mist i sil Ukrainskoi RSR. Ternopilska oblast. (1973). [History of cities and villages of the Ukrainian SSR. Ternopil region]. T. 20. K.: Holovna redaktsiia URE AN URSR. 638 s. [in Ukrainian].
10. Vermenych, Ya. V. (2011). Istorychna urbanistyka v Ukraini: teoriia mistoznavstva i metodyka litochyslennia [Historical urban studies in Ukraine: theory of urban studies and methods of chronology]. K. : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. 306 s. [in Ukrainian].
11. Shliakhamy Zolotoho Podillia. (1983). [On the Paths of Golden Podillya]. Naukove tovarystvo im. Shevchenka. Philadelphia: [b. v.]. Vol. 3: Rehionalnyi istoryko-memuar. zbirnyk Ternopilshchyny. 846 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 25.09.2025

Стаття прийнято 16.10.2025

Стаття опублікована 22.12.2025